

MÁSTER UNIVERSITARIO EN FILOSOFÍA. CONOCIMIENTO
Y CIUDADANÍA

GUÍA DOCENTE | 2026-27

PERSPECTIVAS ACTUAIS DE
FILOSOFÍA DA HISTORIA

1. INFORMACIÓN BÁSICA

DESCRIPCIÓN

A materia ten o código P5251206. É unha optativa do Máster Oficial en Filosofía. Coñecemento e Cidadanía, impartida durante o primeiro semestre. É de 3 créditos ECTS (desglosados segundo Plan Docente Anual en: 21 h. de clases; expositivas, 9 h.; clases interactivas, 12 h.; 3 h. de titorías de grupo; 52 h. de traballo persoal da/do estudante, incluídas lecturas, estudo e realización de tarefas) dependente do Dpto. de Filosofía e Antropoloxía.

PRERREQUISITOS

Non require necesariamente dispor de formación previa.

IMPARTICIÓN

A materia impartiraa Francisco Javier Alcalá Rodríguez, docente da Área de Filosofía. A información relevante da materia, así como os avisos e cualificacións, será subida á páxina desta no Campus Virtual da USC.

O horario da materia será o fixado na páxina web da Facultade de Filosofía.

TITORÍAS

Horario de titorías a determinar ao comezo do curso que, en todo caso, estará dispoñíbel no Campus Virtual. Serán 6 horas semanais, realizadas de maneira presencial, no despacho 214 (Facultade de Filosofía).

Organizaranse titorías de grupo en función das necesidades para aclarar aspectos relacionados coa materia

2. SITUACIÓN DA MATERIA NA TITULACIÓN

BLOCO FORMATIVO NO QUE SE INTEGRA A MATERIA

É unha das dúas materias optativas ofertadas no Máster oficial en Filosofía. Coñecemento e Cidadanía. É impartida pola Área de Filosofía. Esta materia está incluída no Itinerario 1 do Máster: "Coñecemento e comprensión do mundo".

PAPEL DA MATERIA DENTRO DO BLOCO

As outras materias obrigatorias que forman parte de este Itinerario 1 son estas: • Desenvolvemento do coñecemento científico • Teorías e procesamento da información • Mente humana • Pensamento e discurso • Pensamento e humanidade dixitais

3. OBXECTIVOS DA MATERIA

Obxectivos xerais:

Adquirir unha perspectiva sobre a situación actual do noso planeta e do noso mundo humano, como paso necesario para a reflexión crítica sobre a forma en que filósofos e historiadores conceptualizaron a historia.

Unha reflexión conceptualizadora e crítica sobre o curso actual da historia e a crenza tradicional no progreso tal e como se cuestiona hoxe en día desde diversas perspectivas.

Obxectivos específicos:

- Inmersión na situación actual do mundo, das nosas sociedades e das nosas vidas na sociedade occidental contemporánea, e definición conceptual e crítica a diversos niveis.
- Familiarización con algúns dos principais e máis recentes filósofos da historia.
- Coñecemento daqueles autores e ideas relacionadas coa Filosofía da Historia aos que se fai referencia explícita nos textos dos pensadores que tomaremos como lecturas principais.
- Así mesmo, o coñecemento daqueles autores e ideas que, sen estar expresamente mencionados nos textos dos pensadores tomados como lectura principal, traballaron con anterioridade nesa mesma liña e permitan establecer o contexto histórico sobre o que se sustenta a nova visión crítica do mundo e das nosas sociedades. Pensamos aquí en autores como Nietzsche, Freud, Husserl ou Heidegger, membros da Teoría Crítica (Adorno, Horkheimer, Marcuse, etc.).

En definitiva, este curso pretende analizar criticamente esta complexa materia para desenvolver o xuízo persoal e expresalo coa axuda da conceptualización técnica proporcionada por diversos pensadores.

COMPETENCIAS BÁSICAS E XERAIS

COMPETENCIAS BÁSICAS

CB6 - Posuír e comprender coñecementos que aporten unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación.

CB7 - Que as e os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornas novas ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.

CB8 - Que as e os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.

CB9 - Que as e os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades.

CB10 - Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lle permitan continuar estudando dun modo que haberá de ser en gran medida auto-dirixido ou autónomo. E experiencia na presentación oral das ideas propias.

COMPETENCIAS XERAIS

CG1 - Que os estudantes adquiran capacidades e coñecementos para a análise crítica en relación a achegas investigadoras.

CG2 - Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos que adquiran para identificar, formular e resolver problemas dos nosos tempos.

CG3 - Que os estudantes sexan capaces de transmitir coñecementos, ideas orixinais e solucións propostas.

CG4 - Que os estudantes estean capacitados para unha dinámica de reflexión con actitude proactiva e creativa na procura de solucións.

CG5 - Que os estudantes teñan habilidades para recoñecer, nos diversos saberes e na práctica social, cuestións e problemas susceptibles de ser abordados e resoltos.

COMPETENCIAS DE TIPO ESPECÍFICO

CE1-Toma de contacto, descrición e reflexión crítico-valorativa da situación mundial actual nas súas os seus niveis ecolóxico, histórico e socio-político-económico

CE2- Coñecemento dos diferentes posicionamentos teóricos existentes sobre a situación actual por parte de pensadores e intelectuais de diferentes orixes e ideoloxías.

CE3- Coñecemento dos novos conceptos e da nova terminoloxía técnica que aparece nos pensadores e intelectuais que están analizando a situación da nosa historia mundial actual.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

CT1 – Utilizar e analizar criticamente fontes de documentación científica, bibliográfica e dixital.

CT2 - Valorar de forma crítica a información para a resolución de problemas.

CT3 - Promover o respecto aos dereitos humanos e á diversidade cultural e das persoas, así como desenvolver valores contra as desigualdades de xénero.

4. CONTIDOS

Os contidos desta materia son todos aqueles aspectos que hoxe conforman a esencia da nosa situación actual nesta nova era da posmodernidade e dun mundo globalizado.

- A reflexión conceptualizadora e crítica sobre o curso da historia actual ten que pivotar necesariamente sobre o tipo de sociedade capitalista e a mentalidade e forma de existencia posmodernas. Esta reflexión pódese facer a varios niveis:

- 1- Reflexión conceptual para a época do baleiro, da decepción e da anulación do horizonte emancipador nesta sociedade posmoderna do cansazo, a transparencia e a agonía do eros.

- 2- Reflexión sobre o pasado: Circunstancias históricas do século XX. XX que foron determinantes na construción deste tipo de sociedade e existencia.

- 3- Reflexión a nivel planetario dende o presente e cara ao futuro: Mundo globalizado do hiperconsumo e busca da satisfacción nas súas consecuencias a nivel político-socioeconómico, a nivel cultural, a nivel científico-tecnolóxico, a nivel de saúde, a nivel ecolóxico, etc.

ESTRUTURA DE CONTIDO E UNIDADES

PLAN XERAL

1. Crítica da historia como instrumento de dominación e importancia da memoria: Walter Benjamin

2. A xenealoxía como fonte anárquica da historia: Michel Foucault le a Nietzsche

3. Historia, acontecemento e subxectivación: Deleuze e Guattari

4. O colapso da historia moderna e a reivindicación da memoria como historia colectiva: sobre a crítica contemporánea de Reinhart Koselleck
5. A ontoloxía histórica de Ian Hacking
6. A antifilosofía da historia de Bruno Latour na época da catástrofe ecolóxica

5. METODOLOXÍA DA DOCENCIA

- O curso impártese en tres horas semanais: dúas sesións de 90 minutos en días descontinuos. As sesións divídiranse en sesións expositivas e interactivas. Durante as clases teóricas, o profesor expoñerá e comentará cos alumnos cada un dos temas tratados no contido do curso. Durante as sesións interactivas, o alumnado presentará textos correspondentes a cada un destes temas, e cada exposición irá seguida dunha sesión de preguntas e respostas e un debate. Farase especial fincapé na autonomía do alumnado en relación coas lecturas que apoian a materia e na elaboración do traballo final.

TRABALLO PRESENCIAL NAS AULAS

Traballo presencial na aula:

Clases expositivas: 9

Clases interactivas: 12

Titorías: 3

TOTAL: 24

TRABALLO AUTÓNOMO DA/O ALUMNA/O

Traballo Persoal do alumno:

Estudo individual: 25

Preparación traballos e exposición en grupo: 12,5

Realización traballos individuais: 12,5

TOTAL: 51

REQUERIMENTOS PARA AS AULAS

Non hai requisitos especiais para a aula, máis alá dunha pizarra branca e un proxector.

TITORÍAS DE GRUPO

Non se contempla.

6. AVALIACIÓN

Avaliación continua*. A materia avaliarase en función dos seguintes elementos:

- (1) Asistencia a clase, exposición dun dos temas e participación nos debates: ata 2 puntos.
- (2) Elaboración dun traballo escrito final que amplíe algún dos temas da materia ou dun repaso das sesións expositivas da materia: ata 8 puntos.

Alumnado regular que non cumpra os requisitos para a avaliación continua, aquel con exención oficial de asistencia a clase ou repetidor con conflitos de horarios de acordo coa normativa da Universidade de Santiago de Compostela e do Grado en Filosofía. Tanto se é a primeira como a segunda oportunidade na convocatoria, o plan de traballo e avaliación para superar a materia será o seguinte:

- (1) Realización dun exame sobre os temas da materia. Este exercicio incluírase na nota final cunha puntuación de ata 10 puntos.

* Para optar á avaliación continua, o alumnado deberá asistir como mínimo ao 80% das sesións do curso (expositivas e interactivas).

DIMENSIONES DA AVALIACIÓN

Tipo de actividade Competencia avaliada

Asistencia e participación CG1; CG2; CG3 // CB1; CB4 // CE2; CE5; CE6; CE8

Exposición oral/traballo final escrito CG1; CG2; CG3; CG4 // CB6; CB7; CB10 // CE1; CE2; CE3

EXAME FINAL

Non se contempla a realización dun exame final coa excepción dos casos descritos anteriormente.

ESTUDANTES CON DISPENSA DE ASISTENCIA A CLASE

Alumnado con dispensa oficial de asistencia a clase segundo a normativa da USC:

Tanto se se trata da primeira como da segunda oportunidade da convocatoria, para superar a materia o plan de traballo e avaliación será o seguinte:

- (1) Elaboración dun traballo escrito final que amplíe un dos temas da materia. Este exercicio computarase para a puntuación final cunha cualificación de ata 10 puntos.

TEMPO DE ESTUDO E TRABALLO PERSOAL

O tempo de traballo estimado para esta materia en correspondencia cos 3 créditos que ten é de 75 horas

- Horas presenciais semanais: 3 horas (9 horas de docencia expositiva e 12 horas docencia interactiva) no segundo bimestre do curso. Aproximadamente, 24 horas no conxunto do semestre. Incluindo 3 horas de titorías.
- Horas non presenciais semanais, recomendadas para o traballo con textos: 1,5 horas. Aproximadamente, 21 horas no semestre.
- Horas de estudo semanais (para alén das non presenciais): 2 horas semanais. Aproximadamente, 30 horas no semestre.

RECOMENDACIÓNS PARA SUPERAR A MATERIA

A materia é presencial, de avaliación continua e con participación activa do alumnado e, en moitos casos, co traballo no aula dun material ao que non se ten acceso fóra dela. Polo tanto, é de todo en todo imprescindible a asistencia ás clases para superar a materia.

Dado que, por unha banda, o estudantado, segundo o artigo 33.g) dos Estatutos da Universidade, ten dereito á atención e deseño das actividades académicas que faciliten a conciliación dos estudos coa vida persoal, familiar e laboral", e por outra banda, de acordo co seu artigo 130.2, tamén ten o deber da "asistencia e participación naquelas actividades formativas que se establezan como obrigatorias na programación docente", o alumnado poderá solicitar, ao principio de curso nas datas establecidas por cada Centro ou, posteriormente, de concorrer causas imprevisibles e sobrevindas, a dispensa de asistencia á clase, mediante solicitude motivada e acreditada formulada ao Decano ou ao Director de Escola segundo o disposto na Instrución nº1/2017 da Secretaría Xeral.

7. BIBLIOGRAFÍA

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Benjamin, W. Tesis sobre la historia. Y otros fragmentos. Juárez: Universidad Autónoma de la Ciudad de México, 2008.

Deleuze, G. y F. Guattari. "Mayo del 68 no ha tenido lugar", en Deleuze, Gilles. Dos regímenes de locos. Textos y entrevistas (1975-1995) [2003]. Valencia, Pre-Textos, 2008.

Deleuze, Gilles y Guattari, Félix. ¿Qué es la filosofía? [1991]. Barcelona, Anagrama, 1997.

Foucault, M. Nietzsche, la genealogía, la historia. Valencia: Pre-Textos, 2000.

Foucault, M. ¿Inútil sublevarse? [fragmento: original "Inutile de se soulever?", en Dits et Écrits. Vol. III. 1976-1979. Éditions Gallimard, 1994.]

Gómez Ramos, Antonio. Koselleck, la memoria y la historia. Sobre la dificultad de entender el tiempo presente. Revista de historiografía 34, 2020, pp. 137-161.

Hacking, I. Historical ontology. Massachusetts: Harvard University Press.

Koselleck, Reinhart. Futuro pasado. Para una semántica de los tiempos históricos. Barcelona: Paidós, 1993.

Latour, Bruno and Dipesh Chakrabarty (2020), 'Conflicts of Planetary Proportions – A Conversation', Journal of the Philosophy of History, 14 (3): 1–36.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

BAUMAN, Zygmunt / DONSKIS, Leonidas, Ceguera moral. La pérdida de sensibilidad en la modernidad líquida, Barcelona, Paidós Ibérica, 2015.

BAUMAN, Zygmunt / BORDONI, Carlo, Estado de crisis, Barcelona, Paidós Ibérica, 2016.

BYUNG-CHUL, Hal, En el enjambre, Barcelona, Herder, 2014.

BYUNG-CHUL, Hal, La sociedad del cansancio, Barcelona, Herder, 2012.

AVAL, Christian / DARDOT, Pierre, La nueva razón del mundo: Ensayo sobre la sociedad neoliberal, Barcelona, Gedisa, 2013.

HEGEL, G. F.W.: Fenomenología del espíritu (Cap. IV) Lecciones de Filosofía de la historia.

MARX, Karl: Trabajo asalariado y capital. Manuscritos de economía y filosofía. La ideología alemana.

NIETZSCHE, Friedrich: El crepúsculo de los ídolos Genealogía de la moral La voluntad de poder

Bibliografía complementaria

AGÍS VILLAVERDE, Marcelino, Historia de la Hermenéutica, Madrid, Sínderesis, 2020.

AGÍS VILLAVERDE, Marcelino, Anatomía do pensar, 2 volumes, Vigo, Galaxia, 2020.

CAPARRÓS, Martín, El hambre, Barcelona, Planeta, 2015. [versión original 1957]

KLEIN, Naomi, Esto lo cambia todo, Barcelona, Paidós, 2015.

ALBROW, Martin et al., Globalización e imperialismo cultural, Vigo, Galaxia, 2011.

BAUMAN, Zygmunt, ¿La riqueza de unos pocos nos beneficia a todos?, Barcelona, Paidós Ibérica, 2014.

BAUMAN, Zygmunt, Vida líquida, Barcelona, Austral, 2013.

BYUNG-CHUL, Hal, La agonía del eros, Barcelona, Herder, 2014.

BYUNG-CHUL, Hal, Psicopolítica, Barcelona, Herder, 2014.

CARR, Nicholas, Atrapados: cómo las máquinas se apoderan de nuestras vidas, Madrid, Taurus, 2014.

COHEN, Daniel, Homo economicus: el profeta (extraviado) de los nuevos tiempos, Barcelona, Ariel, 2013.

HESSEL, Stephane, ¡Indignaos!, Barcelona, Destino, 2011.

HERNÁNDEZ VIGUERAS, Juan, El casino que nos gobierna. Trampas y juegos financieros a lo claro, Madrid, Clave intelectual, 2012.

RIDLEY, Matt, El optimista racional. ¿tiene límites la capacidad de progreso de la especie humana?, Madrid, Taurus, 2011.

RODRIK, Dani, La paradoja de la globalización. Democracia y el futuro de la economía mundial, Barcelona, Antoni Bosch, 2012.

SCHUMACHER, E. F., Lo pequeño es hermoso, Madrid, Akal, 2011. [1973]

SHAXSON, Nicholas, Las islas del tesoro. Los paraísos fiscales y los hombres que se robaron el mundo, Madrid, F.C.E., 2014.

STIGLITZ, Joseph, El precio de la desigualdad, Madrid, Taurus, 2012.

TAIBO, Carlos, Estado de alarma: socialismo de casino, izquierda anémica y sindicalismo claudicante, Madrid, Catarata, 2011.

WELZER, Harald, Guerras climáticas. Por qué mataremos (y nos matarán) en el siglo XXI, Madrid, Katz, 2011.

ŽIŽEK, Slavoj, Pandemia. La covid-19 estremece al mundo”, Barcelona, Anagrama, 2020.

HUSSERL, Edmund: La crisis de las ciencias europeas y la fenomenología trascendental. Renovación del hombre y de la cultura.

GURWITSCH, Aron “Sobre el nihilismo de nuestro tiempo”.

BENJAMIN, Walter: “Tesis de filosofía de la historia”.

MARCUSE, Herbert: El hombre unidimensional. Ensayo sobre la ideología de la sociedad industrial avanzada.

HORKHEIMER, Max: “La teoría Crítica ayer y hoy”. “Crítica de la sociedad actual”.

8. OBSERVACIÓNS

- Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.
- Perspectiva de xénero: Recoméndase facer uso da linguaxe non sexista, tanto no traballo cotiá de aula como nos traballos académicos encomendados, segundo as recomendacións da USC.
- Ferramentas tecnolóxicas institucionais: é obrigado o emprego da conta de correo electrónico rai.usc. Esta conta será necesaria para acceder a calquera dos servizos facilitados pola USC (Campus Virtual, Teams, Secretaría Virtual, etc.). Non se contestará ningunha comunicación realizada dende unha conta de correo electrónico allea á USC.
- Non se poderá empregar o de teléfono móbil, computadora, tablet ou aparello similar, salvo cando se use como instrumento de traballo seguindo as indicacións dadas polo/a docente, responsabilizándose o alumnado das consecuencias legais e académicas que poidan derivarse dun emprego non axeitado.
- Obrigatoriedade do cumprimento da Normativa de protección de datos.
- Os materiais elaborados polo docente están protexidos pola normativa de protección da propiedade intelectual e dereitos de autor de tal xeito que non se poden divulgar ou facer accesibles sen autorización do autor.
- O estudantado con necesidades específicas de apoio educativo e/ou discapacidade deberá poñerse en contacto co Servizo de Participación e Inclusión Universitaria (SEPIU) e enviar a solicitude de adaptacións a través do formulario dispoñible na web do SEPIU ou na secretaría virtual do alumnado. Máis información no email sepiu.santiago@usc.gal ou nos teléfonos 881 812 859/ 881 812 858.